

28.10.2014

17/31/2014

TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN LAATIMAAN EHDOTUS KÄRÄJÄOIKEUSVERKOSTON JATKOKEHITTÄMISESTÄ

Työryhmän asettaminen

Oikeusministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus kärjäoikeusverkoston jatkokehittämisestä.

Määräaika Työryhmän tulee luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle 28.2.2015 mennessä.

Taustaa Alioikeusrakennetta on uudistettu merkittävässä määrin 1990-luvun alkupuolelta lähtien jolloin maahan luotiin yhtenäinen alioikeusorganisaatio perustamalla 1.12.1993 lukien 97 raastuvanoikeuden ja tuomiokunnan tilalle 70 kärjäoikeutta. Tuon jälkeen kärjäoikeuksien yhdistämissä on jatkettu niin, että vuoden 2009 lopussa kärjäoikeuksia oli 51.

Kärjäoikeuksia koskeva merkittävä rakenneuudistus toteutettiin 1.1.2010, jolloin kärjäoikeuksien määrä laski 27:ään. Uudistuksen perustana oli oikeusministeriön kärjäoikeusverkoston kehittämistä selvittäneen työryhmän mietintö (OM 2007:12) sekä samanaikaisesti suoritettu kiinteistöjen kirjaamisasioiden (vuosittain noin 550 000 asiaa) ja niitä käsittelevän henkilöstön (n. 190 htv) siirto kärjäoikeuksista Maanmittauslaitokseen. Tämän uudistuksen jälkeen kärjäoikeuksille jäi kuitenkin runsaasti toimipisteitä (ns. sivukanslioita ja sivuistuntoaikoja), joiden määrää on alkuperäisen suunnitelman mukaisesti vähennetty sitä mukaa kuin toimitilajärjestelyt ja vuokrasopimusten päätymiset ovat sen sallineet.

Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeudet perustettiin 1970-luvun lopulla johtuen vanhojen hovioikeuksien ruuhkautumisesta. Hovioikeuksiin saapuneiden ja vireillä olevien asioiden määrät ovat kuitenkin merkittävästi vähentyneet ja oikeudenkäyntimenettelyitä on kehitetty, minkä johdosta vuoden 2014 huhtikuun alusta Kouvolan ja Itä-Suomen hovioikeudet yhdistettiin.

Hallintotuomioistuinten rakenneuudistus toteutettiin niin ikään 1.4.2014 lukien, jolloin Kouvolan ja Kuopion hallinto-oikeudet yhdistettiin Itä-Suomen hallinto-oikeudeksi ja Oulun ja Rovaniemen hallinto-oikeudet yhdistettiin Pohjois-Suomen hallinto-oikeudeksi. Asiamäärät hallinto-oikeuksissa ovat olleet melko vakiintuneella tasolla 2000-luvulla.

Oikeusministeriössä valmistellussa oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa (OM 16/2013) esitettiin muun muassa taloudellisten tiukkojen reunaehtojen vuoksi rakenneuudistusten jatkamista. Myös uudistamisohjelmasta saadussa lausuntopalautteessa pidettiin tärkeänä tuomioistuinverkoston rakenteiden tarkastelua jatkossakin. Ohjelmassa esitettiin käräjäoikeuksien määräksi 12-15 ja niiden tuomiopiirien saattamista vastaamaan syyttäjä- ja poliisi-piirejä. Tosin tältä osin uudistamisohjelma sisälsi eriäviä mielipiteitä.

Hallituksen maaliskuussa 2014 tekemä kehyspäätös vuosille 2015-2018 merkitsee oikeusministeriön hallinnonalalla ja siten myös tuomioistuinlaitoksessa uusia mittavia menoleikkauksia aiemmin tehtyjen päätösten lisäksi. Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa esitetyt toimenpiteet eivät enää yksin riitä täyttämään syntymässä olevaa rahoitusvajetta, minkä vuoksi on ensinnäkin jatkettava uudistamisohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista ja samalla etsittävä uusia keinoja, joilla voidaan työmäärää vähentää ja toimintaa tehostaa.

Vaikka käräjäoikeuksien rakenneuudistuksesta on vasta noin viisi vuotta, on tarpeen käynnistää selvitys alioikeuksien määrästä ja tuomiopiireistä tässä muuttuneessa tilanteessa.

Rakenneuudistukseen vaikuttavia muita hankkeita

Oikeudenhoidon uudistamisohjelman linjausten perusteella oikeusministeriö on asettanut työryhmän selvittämään korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisella yhdistämisellä saavutettavia etuja ja haittoja ja muita vaikutuksia. Tämän selvityksen on tarkoitus valmistua vuoden 2014 loppuun mennessä.

Uudistamisohjelmassa esitettyä tuomioistuinlinjojen mahdollisen yhdistämisen selvittämistä harkitaan vasta yllä mainitun selvityksen jälkeen. Tästä syystä nyt asetettavassa hankkeessa ei käsitellä suoranaisesti hovi- ja hallinto-oikeuksien määrää tai tuomiopiirejä.

Niin ikään oikeudenhoidon uudistamisohjelman mukaisesti ministeriö asetti selvitysmiehet, joiden tehtävänä oli laatia arviomuistio käräjäoikeuksissa käsiteltävien niin sa-
nottujen summaaristen (velkomus)asioiden käsittelyn keskittämisestä muutama-

käräjäoikeuteen tai siirtämisestä kokonaisuudessaan ulosottoviranomaisille. Selvitys, jossa ehdotetaan näiden asioiden siirtämistä ulosottoviranomaisille, luovutettiin ministeriölle 23.10.2014. Summaaristen asioiden käsittelyyn sitoutuu käräjäoikeuksissa tällä hetkellä noin 200 henkilötyövuotta. Tämän asian ratkaisemisella on merkittävä vaikutus käräjäoikeuksien henkilöstöön, toimitiloihin ja siten myös rakenteisiin.

Eduskunta hyväksyi 18.6.2014 syyteneuvottelua ja syyttämättä jättämistä koskevan hallituksen esityksen. Lainsäädännön on arvioitu vähentävän tuomioistuimiin saapuvien rikosasioiden määrää jonkin verran.

Hovioikeuksien niin sanotun jatkokäsittelylupajärjestelmän laajentamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kuluvan vuoden syksyllä. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2015 alkupuolella. Uudistuksen on arvioitu vähentävän hovioikeuksien työmäärää noin 35 henkilötyövuoden verran ja sillä siten saavutettavan noin kahden miljoonan euron säästöt. Lainkäytön painopiste siirtyy aiempaa enemmän käräjäoikeuksiin.

Kuntarakenneuudistus on ollut hallitusohjelmahanke. Jos kuntarakenteita muutetaan, vaikuttavat ne käräjäoikeuksien tuomiopiireihin, mikä on otettava huomioon käräjäoikeusrakennetta uudistettaessa.

Perustuslakivaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnalle vuoden 2015 talousarviosta antamassaan lausunnossa 29/2014 vp oikeudenhoidon uudistamisohjelman sisältämiä hankkeita pääosin perusteltuina ja kiirehtii lainsäädäntömuutosten ja muiden toimenpiteiden asianmukaista valmistelua. Yhtenä esimerkkinä valiokunta on jo aiemmin maininnut oikeudenkäyntien videoinnin (PeVL 20/2014 vp).

Työryhmän tehtävä

Työryhmän tulee laatia ehdotus käräjäoikeusverkoston uudistamiseksi siten, että lainkäytön laatu ja oikeusturvan taso voidaan säilyttää edelleenkin korkealla tasolla nykyisten taloudellisten reunaehtojen vallitessa. Työryhmän tulee ottaa huomioon edellä mainittujen seikkojen lisäksi kielelliset oikeudet, kansalaisnäkökulma sekä ja maantieteelliset näkökohdat.

Käräjäoikeuksien sijoittuminen sinne, missä ennestään on muita oikeudenhoidon toimijoita, vahvistaa edellytyksiä laadukkaalle lainkäytölle ja kustannustehokkaalle toiminnalle sekä tekee mahdolliseksi saavuttaa synergiaetuja toimitiloissa, turvallisuudessa, koulutuksessa, erityisosaamisen vahvistamisessa ja eri tukitoiminnoissa. Kansalaisten oikeusturva edellyttää kuitenkin riittävää maantieteellistä kattavuutta. Ilman painavia syitä käräjäoikeuksien kansliatoimintoja tai istuntoja ei tule hajauttaa useaan toimipisteeseen.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirejä harkittaessa tulee ottaa huomioon suunnitelmat videotallenteiden käytön lisäämisestä hovioikeudessa sekä mahdollisuudet hoitaa asioita sähköisesti, videoneuvotteluin tai muulla nykyaikaisella välineellä.

Valtion viranomaisten hallinnollisten aluejakojen tulee maakuntajakolain mukaan perustua maakuntajakoon. Selvityksessä tulee tarkastella käräjäoikeuksien tuomiopiirejä myös toiminnallisesti tarkoituksenmukaisilta näkökannoilta ottaen huomioon muun muassa syyttävä- ja poliisihallinnon aluejaotukset. Maakuntajaosta tulee voida poiketa perustellusta syystä. Tällaisia seikkoja ovat muun muassa liikenteelliset, kulttuuriset ja kielelliset seikat.

Työryhmän tulee arvioida rakenneuudistuksella saavutettavia kustannussäästöjä sekä henkilöstövaikutuksia. Arvioidessaan käräjäoikeuksien toimitilar tarpeita työryhmän tulee ottaa huomioon valtion toimitilastrategia sekä oikeusministeriön hallinnonalan toimitilakonsepti.

Työssään työryhmän tulee lisäksi:

- arvioida käräjäoikeuksien niin sanottujen sivukanslioiden ja sivuistuntopaikkojen tarve, jolloin selvitetään sivukanslioissa ja sivuistuntopaikoissa käsitellyt riita- ja rikosasioiden määrät (summaariset asiat eriteltynä) vuosina 2013 ja 2014;
- selvittää edellä mainittujen toimipisteiden vuokrakustannukset ja -sopimuksen kesto;
- selvittää sivukanslioiden ja sivuistuntopaikkojen etäisyydet ja liikenneyhteydet kansliapaikkakunnalle;
- selvittää sivukanslioissa pysyvästi toimivien henkilöiden määrä ja mahdollinen eläköityminen;
- selvittää sivukanslioiden asiakaskäynnit/päivä/kuukausi (asianajaja, oikeusavustaja, yksityinen kansalainen);
- selvittää mahdollisuudesta sijoittaa sivukanslian henkilöstö nykyisiin kansliatiloihin.

Työryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja
Apulaisosastopäällikkö Heikki Liljeroos

Sihteeri
Ylitarkastaja Jennimari Huovinen

Jäsenet
Hallitusneuvos Ahti Penttinen
Hallitusneuvos Anne Hallavainio

Hallitussihteeri Jarkko Mannerhovi
Suunnittelupäällikkö Raimo Ahola
Erikoissuunnittelija Ari Pajuniemi
Suunnittelija Sami Pajukangas

Työryhmän asiantuntijana toimii toimitilajohtaja Lasse Koponen. Työryhmän tulee kuulla Valtakunnansyyttäjänviraston, Poliisihallituksen sekä Valtakunnanvoudinviraston edustajia niiden toimialaan kuuluvien hallinnollisten jaotusten ja organisaatioiden kehittämistä. Työryhmän on syytä kuulla myös muita asiantuntijoita.

Oikeusministeri

Anna-Maja Henriksson

Kansliapäällikkö

Tiina Astola

JAKELU Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet ja sihteeri
Toimitilajohtaja Lasse Koponen
OM lainvalmisteluosasto ja viestintäyksikkö
Poliisihallitus
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Valtakunnanvoudinvirasto

TIEDOKSI Korkein oikeus
Hovioikeudet
Käräjäoikeudet

